TERI SALOMATLIGINI TA'MINLASHDA BIOLOGIK FAOL MODDALAR VA ANTIOKSIDANTLARNING AHAMIYATI

Raximova Xilolaxon Rustamjonovna[1], Toirov Botirjon Abduqodir o'g'li[2]
[1]Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti
"Tibbiy kimyo va farmakologiya" kafedrasi v.b dotsenti, k.f.f.d (PhD),
[2]"Pediatriya " yo'nalishi 3-bosqich talabasi

DOI: 10.67620/dermajournal.1730124

ANNOTATSIYA.

Ushbu tezisda teri salomatligini saqlash va uning fiziologik holatini yaxshilashda biologik faol moddalar hamda antioksidantlarning ahamiyati yoritilgan. Teri organizmning tashqi muhit bilan bevosita aloqada bo'lgan muhim a'zosi sifatida turli fizik, kimyoviy va biologik omillar ta'siriga uchraydi. Ayniqsa, oksidlovchi stress, ultrabinafsha nurlanish, noqulay ekologik sharoit va noto'g'ri ovqatlanish teri hujayralarida metabolik jarayonlarning buzilishiga olib kelishi mumkin. Antioksidantlarning erkin radikallarni neytrallashdagi roli, kollagen sintezi va terining himoya xususiyatlarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, o'simliklardan olinadigan biologik faol birikmalarning dermatologiya va estetik tibbiyotdagi istiqbollari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: *teri salomatligi, antioksidantlar, oksidlovchi stress, biologik faol moddalar, kollagen, flavonoidlar, polifenollar, dermatologiya, estetik tibbiyot.*

Kirish

Teri inson organizmining eng katta a'zolaridan biri bo'lib, organizmni tashqi muhitning zararli ta'sirlaridan himoya qilish, tana haroratini boshqarish, suv-tuz almashinuvini ta'minlash va sezgi funksiyalarini bajarishda muhim ahamiyatga ega. Teri to'qimalarining normal faoliyati ko'plab biokimyoviy jarayonlar, jumladan, oqsil, lipid va uglevod almashinuvi bilan chambarchas bog'liq.

Zamonaviy dermatologiya va estetik tibbiyotda terining fiziologik holatini saqlash, qarish jarayonlarini sekinlashtirish hamda turli tashqi omillarning salbiy ta'sirini kamaytirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunda biologik faol moddalar, ayniqsa, antioksidant xususiyatga ega birikmalardan foydalanish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Organizmda moddalar almashinuvi jarayonida erkin radikallar va reaktiv kislorod turlari hosil bo'ladi. Ularning miqdori fiziologik darajadan oshib ketganda oksidlovchi stress yuzaga keladi. Oksidlovchi stress hujayra membranalari lipidlarining peroksidlanishi, oqsillarning oksidlanishi va hujayra tuzilmalarining shikastlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Teri to'qimalari tashqi muhit bilan bevosita aloqada bo'lganligi sababli bunday jarayonlarga nisbatan ayniqsa sezgir hisoblanadi.

Antioksidantlar erkin radikallar va reaktiv kislorod turlarining ortiqcha miqdorini kamaytirishda muhim biologik rol o'ynaydi. Organizmning antioksidant himoya tizimiga superoksiddismutaza, katalaza va glutationperoksidaza kabi fermentlar, shuningdek, askorbin kislotasi, tokoferol va boshqa biologik faol birikmalar kiradi. Ushbu tizimlarning muvozanatli faoliyati teri hujayralarining normal metabolizmini saqlashga yordam beradi.

Teri biriktiruvchi to'qimasining asosiy strukturaviy oqsillaridan biri kollagen hisoblanadi. Kollagen terining mustahkamligi va elastikligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Kollagen sintezi va yangilanish jarayonlarining samaradorligi vitaminlar, mineral moddalar, aminokislotalar hamda boshqa biologik faol komponentlarning yetarli bo'lishiga bog'liq. Xususan, askorbin kislotasi kollagen biosintezida ishtirok etuvchi muhim kofaktor hisoblanadi.

O'simliklar tarkibidagi flavonoidlar, polifenollar, fenol kislotalari va boshqa ikkilamchi metabolitlar ham antioksidant xususiyatlari bilan katta qiziqish uyg'otmoqda. Ushbu birikmalar

erkin radikallarni bog‘lash, oksidlovchi jarayonlarni cheklash va hujayralarni oksidlovchi stressdan himoya qilishda potensial ahamiyatga ega.

Dermatologiya va estetik tibbiyotda o‘simlik xomashyosidan olingan biologik faol komponentlardan foydalanish tabiiy kelib chiqishi, turli biologik xususiyatlari va kompleks ta’sir ko‘rsatish imkoniyati bilan istiqbolli hisoblanadi. Ayniqsa, flavonoidlar va polifenollarga boy o‘simlik ekstraktlarini kosmetik va dermatologik vositalar tarkibida qo‘llash bo‘yicha ilmiy izlanishlar davom etmoqda.

Shu bilan birga, biologik faol moddalarni qo‘llashda ularning kimyoviy tarkibi, biologik faolligi, xavfsizligi va konsentratsiyasi ilmiy asosda baholanishi lozim. Tabiiy kelib chiqishga ega bo‘lishi har qanday moddaning avtomatik ravishda xavfsiz ekanligini anglatmaydi. Shu sababli zamonaviy dermatologiya va estetik tibbiyotda biokimyo, farmakologiya, biologiya va klinik tibbiyot fanlari o‘rtasidagi fanlararo yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Teri salomatligini saqlash va uning funksional holatini qo‘llab-quvvatlashda antioksidantlar hamda boshqa biologik faol moddalarning ahamiyati katta. Oksidlovchi stressni nazorat qilish, hujayra membranalarini himoya qilish va kollagen almashinuvini qo‘llab-quvvatlash terining normal fiziologik holatini saqlashning muhim omillaridan biridir.

O‘simliklardan olinadigan flavonoidlar, polifenollar va boshqa biologik faol birikmalar dermatologiya hamda estetik tibbiyot uchun istiqbolli tabiiy manbalar sifatida qaralishi mumkin. Kelgusida ushbu birikmalarning kimyoviy tarkibi, biologik faolligi va xavfsizligini chuqur o‘rganish asosida innovatsion dermatologik va kosmetik vositalar yaratish imkoniyatlari kengayadi. Bunday tadqiqotlarda biokimyoviy, farmakologik va klinik yondashuvlarning uyg‘unligi samarali natijalarga erishish imkonini beradi.